

Hazi Həsəni

Çərkeş Qurbanlı (Qurbanov Çərkeş Hüseyn oğlu) 20 yanvar 1941-ci ildə Qərbi Azərbaycanın Pənbək mahalının Saral kəndində anadan olub. Orta təhsilini 1948-1959-cu illərdə həmin kənd orta məktəbində alıb. 1960-cı ildə M. F. Axundov adına APDİ-nin Qərbi Avropa fakültəsinin Alman dili şöbəsinə daxil olub və təhsilini 1965-ci ildə başa vurub.

Daha sonra, 1965-1966-cı illərdə Azərbaycan SSR Elmlər Akademiyasının Şamaxı Astrofizika Rəsədxanasında alman dili üzrə tərcüməçi işləyib. 1966-cı ildə M. F. Axundov adına APDİ-də (indiki Azərbaycan Dillər Universiteti - ADU) pedaqoji fəaliyyətə başlayıb. 1973-cü ildə həmin institutda Alman dili kafedrasında baş müəllim vəzifəsində çalışıb. 1980-ci ildə namizədlik dissertasiyasını müdafiə edib və filologiya elmlər namizədi elmi dərəcəsinə alıb. 1986-cı ildə Tərcümə kafedrasının müdiri vəzifəsinə keçib və sonradan həmin kafedranın dosenti olub.

Çərkeş Qurbanlı 1993-cü ildə Tərcümə fakültəsinin dekanı, daha sonra yenidən Tərcümə və axşam təhsili fakültəsinin dekanı olub. O, 1993-1994-cü illərdə, həmçinin I prorektor əvəzi vəzifəsində çalışıb. 2000-ci ildə ADU-nun Alman dilinin leksikası və üslubiyatı kafedrasına müdir seçilib. 2004-2008-ci illərdə ADU-nun Alman dili fakültəsinin dekanı vəzifəsində çalışıb. 2011-ci ildə Alman dilinin leksikası və üslubiyatı kafedrasında professor vəzifəsinə tutub. Bununla yanaşı, 2009-2014-cü illərdə ADU-nun nəzdində bir sıra dil laboratoriyalarında aparıcı elmi işçi kimi də çalışıb. ADU-nun Müasir Alman dili kafedrasının professoru idi.

Tanınmış tərcüməçi-alim Çərkeş Qurbanlı Məhəmməd Əsəd Bəyin Azərbaycandakı araşdırıcılarından olub. O, Əsəd bəyin 6 əsərini, o cümlədən "Əli və Nino" romanını alman dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə edib. Çərkeş Qurbanlı XX əsr dünya ədəbiyyatına böyük təsir göstərmiş alman dilli Avstriya yazıçısı Frans Kafkanın əsərlərinin tərcüməsinə görə Avstriya hökumətinin mükafatını alıb. O, bir müddət Heydər Əliyevin alman dili üzrə tərcüməçisi kimi də çalışıb. Alman dili ilə yanaşı, rus, türk, ingilis və erməni dillərini bilirdi.

2014-cü ilin may ayında vəfat etmişdir.

...Mənim könlümün dərdə qalanan vaxtlarında onun tə-

səlli üçün dediyi sözlər içimdəki sönən işığı yandırdı sanki. Çərkeş müəllimin o yumşaq, həzin səsi hələ də qulaqlarımdadır. Bu, onunla ünsiyyətdə olduğumuz anların ən təsirli idi. Oğlum Yılmazın itkisi məni yandırdığı kimi, onu da ağrıdırdı. Dərindən köks ötürüb: - O uşaq Tanrının mələk payı idi... Başınız sağ olsun, Allah səbir versin, - dedi.

...Tələ gətirdi ki, bir neçə il sonra Çərkeş müəllimin əziz oğlu Elçin Qarabağda şəhid oldu. Ona üz verən bu itkinin ağırlığını bütün varlığımla hiss edirdim, amma deməyə bir söz qalmamışdı. Çünki Çərkeş müəllim Şəhidlər Xiyabanındakı dəfn mərasimində özünün yaxınlarına, doğmalarına oğlu Elçinin şəhidlik zirvəsinə ucaldığını deyirdi. Bax, həmin anda o qürurlu atanın - Çərkeş müəllimin üz-gözündə vüqarlı bir qəm gördüm. Elə düşünürdüm ki, həmin anda onun gözlərindəki kədər mənim qədər duyan olmamışdı.

Heç bir odun-ocağın istisi insan nəfəsi qədər qəlbi isitmək gücündə deyil. Onun nəfəsindən qopub gələn bu isti sözlər hamımız üçün bir təsəlli oldu. O sözlər mənim üçün bu gün də öz təravətini itirməyib. O, nurlu insan idi, nuranilərə xas xüsusiyyətləri yaşadırdı canında. Qəlbi nəcib hisslərlə döyünürdü. Orada örnək götürüləsi çox şeylər vardı.

Ümumiyyətlə, Çərkeş müəllimlə söhbət edərkən Vətən sevdalısı, Göyçə-Qarabağ həsrətli olduğunu duymamaq mümkün deyildi. O, həmişə haqqın yanında olan adam idi. Haqsızlıqla heç vaxt barışmazdı. Haqsızlara qarşı qəzəblə, hiddətlə danışardı, şan - şöhrət azarına tutulanları qınayardı. Bəlkə elə buna görə "Haqq yolu" adlı qəzet təsis etmiş və onun baş redaktoru olmuşdu. Həmin qəzet bir müddət fəaliyyət göstərdi və oxucu sevgisi qazandı.

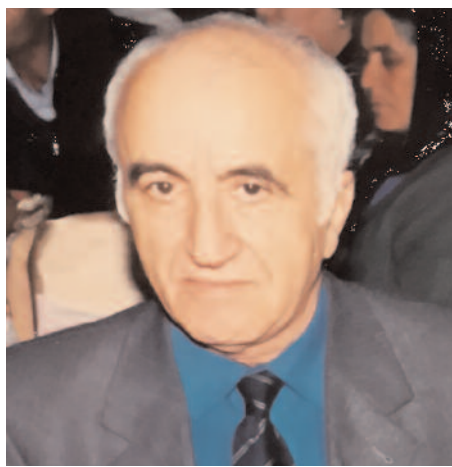
Çərkeş Qurbanlı deyirdi ki, biz intellektual və elitar qəzet olmaq iddiasındayıq. Bu gün Azərbaycanda qəzet boldur. Amma mənim ələməmdə oxucunun arxasınca sürünən qəzet qəzet deyil. Qəzet oxucunu çəkib gətirməlidir. Ola bilsin ki, biz çox az adam tərəfindən qəbul olunaq. Amma heç vaxt bulvar qəzeti səviyyəsinə enməyəcəyik. Bizim "Haqq yolu" qəzeti Azərbaycanda intellektin ehtiyacını təmin edəcək.

"Haqq yolu" qəzetində haqqın yolu halallıqdan keçəcək. Mən mömin və dindar adamam. Bizim məqsədimiz haqq yolu ilə gedib, oxucularla birgə bu yolun yolçusuna çevrilməkdir.

Onun nəcib siması indi də gözümün önünə gəlir. Yaxşılıq etməkdə əvəzi yox idi. Çox qohumcanlı, dostcanlı insan idi. Canında böyük insanse-

verlik yaşadırdı. Həyatın min cür keşməkeşlərini görsə də, üzündən nur gülüşü əskik olmazdı. Ötən günlərinə boylanmaq üçün çiyini üstədən uzaqlara baxmağı vardı. Heç vaxt maddi qayğıları özünə dərd eləməirdi, hər şeydə işıq axtarırdı. Elinə - obasına möhkəm tellərlə bağlı insan idi. Buna görə də el - obasının adamları Çərkeş müəllimin xətrini əziz tuturdu.

O, təkə öz ailəsinin deyil, qohumlarının da qayğısına qalır, onların problemlərindən xəbərdar olur, çətinliklərini hiss edir və hamısının dərdinə qalır. Elə bil, insanın dərdinə şərik olmaq istedadı da var

idi... Tanrının ona verdiyi ömür payını gözü-könlü tox yaşayıb köçdü bu dünyadan. Ömrünün ən gözəl, ən mənalı çağlarını elm, maarif işinə, yaradıcı işə həsr etmişdi. Ömrünün son günlərinə qədər çalışdığı Azərbaycan Dillər Universitetində də Çərkeş müəllimi xoş xatirələrlə yad edirlər. O, həmin təhsil ocağında xüsusi hörmət-izzət sahibi kimi tanınırdı. Universitetin müasir alman dili kafedrasının professoru, tanınmış tərcüməçi-alim idi. Amalı və əməli bütöv ziyalı olduğuna görə yaddaşlarda yaşamağa layiq oldu.

O, hələ 1990-cı ilin yazından "Şəhidlərdən - şəhidlərə" yol getmişdi. Alma-Atadan, Tiflisdən sonra Bakı da quduz imperiyanın işğalına məruz qalmışdı. O zaman Çərkeş müəllim Novruz Məmmədovla (hazırda Prezident Administrasiyası rəhbərinin müavini) birgə Tiflisə piyada yürüş etmişdilər. Çərkeş müəllim həmin yürüş zamanı xatirələrini mənimlə bölüşərkən demişdi:

- İlk əvvəl qərara gəlmişdik ki, bu aksiyanı Bakıdan Tiflisə qədər əl-ələ tutmaqla, yol boyu insanlarla birgə keçirək. Və hər rayonun əhalisi yollara çıxmalı, əl-ələ tutub düz Tiflisə gedib çıxmalı idi. Sonra aksiyanı özümüz həyata keçirdik, on beş günə Tiflisə çatdıq. Meydana çatanda insan axınının bizi necə qarşıladığı hələ də gözlərim önündən getmir. Bizimlə uzun illərin həsrətli kimi görüşürdülər. Həmin müddət ərzində artıq bu

aksiyadan bütün dünya xəbərdar olmuşdu. Bu, SSRİ tarixində görünməmiş bir etiraz idi. Sonra "Azərbaycanfilm" kinostudiyasının rejissoru Xamış Muradov bu haqda kino-film də çəkmişdi.

Çərkeş Qurbanlı ulu öndər Heydər Əliyev hakimiyyətə gələndə qədər siyasətlə məşğul olmuşdu. Sonralar sırf yaradıcılıqla məşğul olmağa başladı.

O, bədii tərcümə ustası kimi ədəbi aləmdə də yaxşı tanınırdı. Yadıma gəlir, görüşümüz ərəfəsində Kafkanın "Qəsr" əsərini dilimizə çevirdiyinə görə Almaniyanın Azərbaycandakı səfirliyi tərəfindən mükafatlandırılmışdı. Sonradan Əsəd Bəyin iki romanını tərcümə etdi. Həm o romanlar, həm də tərcümə etdiyi digər povest və hekayələr də geniş oxucu kütləsinin marağına səbəb olmuşdu.

Ünsiyyətimiz zamanı saz-söz sənətindən, folklorumuzdan o qədər maraqla danışardı ki, günün necə gəlib keçdiyindən xəbərimiz olmurdu. Pənbək mahalında görüb gəldiyi el adətlərindən, ən çox da o mahalın yallı havasından elə şövqlə danışar, elə təsvir edərdi ki, elə bildirdim mən də o yallını oynayanların sırasında olmuşam.

Pənbək mahalı Qərbi Azərbaycan (indiki Ermənistan Respublikası) ərazisində tarixi bir mahal kimi tanınır və Saral, Arçut, Qursalı, Hallavar, Qızılören kimi kəndləri özündə birləşdirir.

Çərkeş müəllimin zəngin kitabxanası vardı. Hərdən o kitablardan mən də faydalanırdım. Demək olar ki, günü o kitablardan arasında keçirdi, hər gün yazıb oxuyurdu. Səhhətində nasazlıq yaranandan sonra yaradıcılıq işlərinə qismən ara vermişdi.

... Dünyanın düz vaxtı üç övladları - Elçin, Erkin və Nərgizlə birgə xoşbəxt yaşayırdılar. Vəfali və cəfali ömür-gün yoldaşı Səminaz xanım indi şəhid oğlu Elçinin və Çərkeş müəllimin həsrətilə yaşayır, onlarsız qərar tuta bilmir. Oğlu Elçin şəhid olduğdan sonra ən böyük təsəlli verəni də Çərkeş müəllim idi. O, rəhmətə gedəndən sonra dərdinin üstünə dərd gəldi Səminaz xanımın. İndi Çərkeş müəllimsiz udduğu hava da, içdiyi su da həsrət tamındadır. Ötən il bir qohum toyunda görüşəndə hiss etdim ki, üzündəki solğun sevincdən heç əsər-ələmət də qalmayıb. O, bütün həyatını, sevinc və kədərini Çərkeş müəllimlə bölüşürdü. Həyatının ən gözəl anları Çərkeş müəllimlə keçib. Səminaz xanımın ürəkləri yandıran kədəri Elçinin şəhid olmasından son-

ra başladı. Sonra da Çərkeş müəllim həyatdan köçdü. Elçinin də, Çərkeş müəllimin də ömrü sanki Səminaz xanımın ömründən ayrıldı.

Sağlığında Çərkeş müəllim-dən Elçin haqda soruşanda demişdi:

- Xatirimdədir ki, Elçin qış imtahan sessiyasında iştirak etmək üçün hərbdən məzuniyyət götürüb Bakıya gəlmişdi. İmtahanlarını qurtaran günün səhəri yenidən cəbhəyə qayıtdı.

Komandirlərinin dediyinə görə, həmin vaxt ona on günlük məzuniyyət verilmişdi. Elçin səhəri məzuniyyət müddətini Bakıda qala bilməmişdi. Lələtəpə uğrunda gedən döyüşlərə tələmişdi. Elə o döyüşdə də əsgər dostlarıyla birlikdə şəhid olmuşdu.

... Elçin cəbhəyə könüllü getmişdi. Macarıstanda həqiqi hərbi xidmət keçmişdi. Orada serjantlı kursunu bitirmişdi. Hərbi raket hissəsində qulluq etmişdi. Yaxşı əsgəri təcrübəsi vardı. Ona görə də mərhum prezidentimiz Heydər Əliyevin məlum müraciətindən sonra könüllü cəbhəyə getmişdi.

Elçin heç evdə valideynləri ilə məsləhətləşməmiş bu addımı atmışdı. Sadəcə oradan telefon açaraq bildirmişdi ki, cəbhə bölgəsindədir. Yaşasaydı, yaxşı mütəxəssis kimi də tanına bilərdi. Şəhid kimi tanındı.

Elçin həmin dövrlərdə İqtisadiyyat Universitetinin sonuncu kurs tələbəsi idi. Fizika elmini, kompüterini, bankçılıq işini çox gözəl bilirdi. Ölkənin banklarından birində müdir müavini işləyirdi. Vətənin dar günündə ancaq Vətən haqqında düşünürdü. Elə Vətən uğrunda da həlak oldu. Şəhidlik zirvəsinə ucaldı.

Çərkeş Qurbanlı 1994-cü ildən 26 yaşlı şəhid oğlu Elçinin nisgilini ürəyində gəzdirdirdi. O, bu dünyadan nisgilli köçdü. Amma düşünürəm ki, Nərgizin söhbət zamanı qardaşı Elçin haqqında mənə dediyi sözlər Çərkeş müəllimin ruhuna həqiqətləri elə belə də pıçıldaacaq:

- Elçin 1994-cü il yanvarın 6-da Qarabağda, Lələtəpə uğrunda gedən döyüşlərdə şəhid olmuşdu. Düz 22 il sonra - ötən ilin aprel döyüşlərində Lələtəpə işğaldan azad edildi. Düşünürəm ki, qardaşım Elçin kimi neçə - neçə şəhidlərimizin qanı alındı. Elçinin adının bir mənası var; El üçün. Elə el üçün, Vətən üçün yaşadı və Vətən uğrunda da şəhid oldu. Atam Lələtəpənin işğaldan azad olunduğu gün görməsə də, bu, onun ruhu üçün bir rahatlıq deməkdir. Əziz atam, rahat uyu, şəhid oğlunun qanı yerdə qalmadı, Lələtəpə düşmənin işğalından azad olundu!..